

FÉNYIRDA

KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOZÓKNAK

Lengyel Beatrix

A következő s az azután következő nemzedékek számára a múzeum hiteles helyként őrzi meg a tárgyakat – képeket – abban a formában, ahogy keletkeztek, nem alakítva át őket az aktuális ízlés és szokásrend szerint. Ez a legfontosabb, legalapvetőbb feladata. A közösség generációinak felelősséget kell érezniük az utánuk következők iránt. Igyekezniük kell gyarapítani és átörökíteni az elődök és saját koruk tárgyasult üzenetét.

„Öllező kutyák” Hemző Károly felvétele, 1983

Közhely, hogy az 1990-es évektől radikális változásnak vagyunk tanúi, a fényképezés egy fontos korszaka, az analóg technika a szemünk előtt tűnik el a gyakorlatból. Sőt, talán már múlt időben fogalmazhatunk: megtörtént az analóg, ezüst alapú fotográfia-ról a digitális fényképezésre történő áttérés. A kézbe fogható, albumban gyűjthető fotográfiák kora lejárt. Most már olyan generációk nőnek fel, amelyek tagjairól csak digitális felvételek készülnek, lassan már otthon sem látnak családi felvételtként diát, fekete-fehér vagy színes papírképet, horrabile dictu: negatívot. S a régi fényképek, ha már nem ismerik a rajtuk szereplőket, nem tudnak semmit a megörökített eseményekről, nem egyszer a szemétként végzik, vagy – jobb esetben – megjelennek a Vatrán. A nagy, még meglévő hivatali archívumok is vergődnek, túl sok gondot okoz a tárolás, kevés a szakember.

Közben pedig radikálisan nő az eredeti fényképek ára a fotóműtárgy-piacon. A múzeumok nehezen tudják tartani a lépést, megvásárolni a közösségi gyűjtemény számára azokat a képeket, amelyek történelmi szempontból fontosak, korjelzők, netán a technikájuk miatt különlegesebbek, művészi nyomatok saját koruknak.

Kutathatók, hozzáférhetők

Ebben a helyzetben, ma, a váltás korában vagy éppen a váltás végén, a szisztematikus és az esetleges gyűjtés, illetve a dokumentálás különösen fontos feladata a gyűjteményeknek. Ezt a munkát akár a feldolgozás és a bemutatás, közösségi megosztás kárára is folytatnunk kell, mert a pillanat most van itt! A hagyományos fotográfia darabjai rövid időn belül olyan különlegessé válnak a maguk tárgyi valóságában, mint régi korok mára

Látkép a Ferenc József (ma Szabadság) hídról. Háttérben az Erzsébet-híd
Ismeretlen fényképező felvétele, 1943

Fényképész a Gellért-hegyen. Valószínűleg Kerny István fényképezi a Tabánt
Ismeretlen fényképező felvétele, 1930-as évek

már nem művelt technikákkal megalkotott bármilyen más tárgy. A számítógépeken, különféle hordozókon, felhőkben őrzött képek megőrzése pedig ma még igen bizonytalan. Emellett, azt is meg kell jegyeznünk, hogy az eredetileg nem digitálisan készült képek digitális változatai őrzik ugyan a képi információt, de az eredeti fotográfiának számos más fontos elemét sajnos nem.

Ennek ismeretében, szellemében dolgozunk, ennek az alapfeladatnak igyekszünk megfelelni a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteménye is. Természetesen igyekszünk meg is mutatni mindazt, amit elhelyezünk a Fényképtár raktárában: kiállításokon, kiadványokban, a kutatószolgálatban (itt különféle segédletekkel, listákkal, címszavakkal, illetve digitális adatbázisban is kereshet az évi mintegy háromszáz kutató), az internetes felületeken: adatbázisban, blogbejegyzésben, Facebookon vagy éppen honlap-cikkben.

A Nemzeti Múzeum tavaly közel 30 ezer tárgyat tett közzé az europeana.eu felületen és a saját honlapján is, ezek között nyolcezer fényképtári fotográfia kereshető. Az adatbázist folyamatosan bővítjük. Ezek mellett – hozzájárulásunkkal – a Fényképtár számos értékes darabja található meg különféle tematikus internetes portálokon.

De fontos határt szab az ilyen természetű publikálás kereteinek, hogy mi csak azt tesszük, tehetjük közzé, ami eredetileg a gyűjteményünkbe került – és amit nem véd szerzői vagy más jog. Ezért sem célunk olyan virtuális adatbázisokat létrehozni, amelyekben az eredeti, ki tudja hol és milyen állapotban levő,

Házmesterné, Hemző Károly felvétele, 1983

ha még egyáltalán meglevő képek nézegethetők. Ezeket az adatbázisokat nagyon is fontosaknak tartjuk, örülünk világhálós jelenlétüknek, de úgy véljük, más a feladatuk, mint nekünk.

Analóg alkotók

A minden korban mindig szűkös költségvetés szorításában nagy segítségünkre vannak azok, akik bizalommal fordulnak hozzánk, mert hitelességünk, tisztességünk meggyőzte őket, és munkánkat támogatásra méltónak találják. S emellett persze úgy gondolják, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében biztonságban megőrzik a számukra is fontos fotográfiákat. Magánszemélyek, hivatalok, amatőrök és hivatásos fotográfusok között többen vélekednek így. Az elmúlt néhány év számos ajándéka közül szemelgetünk az alábbi összeállításban a BUDAPEST olvasóinak.

Kollégánk, a BUDAPEST szerkesztőségében is dolgozó *Saly Noémi* már többször gazdagította a tárat például korai városképekkel. *Horthy Istvánné Edelsheim-Gyulai Ilona* számos családi felvétellel bővítette a gyűjteményt. A ránk figyelő adakozók között kell említenünk *Mészáros Lászlót*, akitől 2006 körül számos, a forradalom időszakát megörökítő, illetve városképet kaptunk. Akkor, az '56 kerek évfordulóján megjelent múzeumi évkönyvben katalógus formájában közöltük is ezek jegyzékét. Most, évekkel később, *Mészáros mérnök* úr még otthon őrzött gyűjteményét áttekintve további felvételeket adott át nekünk, amelyek között találtunk egy számunkra igen fontosat: a képen a Nemzeti Múzeum égését örökítette meg! *Baják Lászlóval* 2015 októberében ezzel idéztük fel a honlapunkon az akkori események emlékét, a korabeli írott forrásokat is a kép mellé rendelve (mnm.hu/hu/cikk/eg-nemzeti-muzeum-1956-oktober-24-26).

Intézmények is átadják olykor anyagukat. A BKV-től a korai budapesti közlekedés fotográfiái kerültek hozzánk a közelmúltban.

Az analóg fotográfia művelői nagy generációjának kiemelkedő tagjairól sem feledkezhetünk meg, amikor azt vesszük számba,

miként építjük fel kiváló alkotók önzetlen segítségével gyűjteményünkben az elmúlt idők tárgyiasult üzenetét.

A nemrégien elhunyt *Ács Irén* évekkal ezelőtt adományozta teljes életművét a gyűjteménynek. A negatívok mellett pozitívok, korabeli képes magazinok kerültek hozzánk. Az anyagot még a fotográfussal együtt rendezte *Kiscsatári Marianna* és *Miszlai Edit*, így ma riportjai kutathatók a gyűjteményben. Az anyag reprezentatív válogatását *Ember-Világ* címmel 2005-ben mutattuk be kiállításon, s azóta is több tárlaton szerepeltek nálunk őrzött művei.

Wormser Antal a főleg az Esti Hírlapnál készített riportfelvételeit 2007-ben adta át, így számos kordokumentummal gazdagodtunk az 1960-as, 1970-es évekből. Válogatott anyagát kis, kétnyelvű katalógussal kísért, négy helyszínen bemutatott kiállításon ismertette a közönséggel *Bognár Katalin* és *Kiscsatári Marianna*. *Bognár Katalin* munkája nyomán *Wormser* képei folyamatosan kerülnek föl digitálisan az europeana.eu honlapra.

Tóth József Füles fotós kortársairól készített remek portrészorozatának nemcsak azokat a pozitív képeit és negatívjaikat hozta hozzánk, amelyek könyvben napvilágot láttak, hanem az egyes fényképezésekről készített valamennyi felvételt (összesen több mint kétezer negatívot).

B. Müller Magdától nemrégien vettük át – többek között – Ki-zökkent idő című könyve anyagát. A kötetben így vallott arról, hogy miért is fényképezte a március 15-i ünnepeket olyan kitartóan éveken át: „Ez foglalkoztatott egyfolytában. Ez volt a mániám. Nem rendelte meg senki.” A piros-fehér-zöld motívum az ünnep visszatérő eleme, *B. Müller Magda* fényképei a részletek sok-sok apróságát is megörökítették az utódainknak.

Lugosi Lugo László fényképes naplói, utóbbi években készült portréi is, a fotós ajándékaént éppen mostanában gazdagítják a gyűjteményt. Hozzánk került és mi örökítjük majd tovább, elsősorban *Varga Jánosnak* köszönhetően, *Berkó Pál*, *Konok Tamás* és *Schoch Frigyes* felvételeit is, amelyek egy része a Fortepanról már

Motorverseny a Városligetben Schwanner Endre felvétele, 1958

Az Élmunkás téri (ma Lehel tér) piac
Wormser Antal felvétele, 1968. szeptember

Gobbí Hilda színésznő a kertjében
Keleti Éva felvétele

Fényreklámok a Kígyó utcában
Wormser Antal felvétele, 1977

közismert. *Forgács Károly* évtizedeken át készített portréfelvételei az egykori munkatárs, feleség *Forgács Éva* jóvoltából gazdagítják a gyűjteményt és kerülnek számos alkalommal könyvek, folyóiratok lapjain a közönség elé.

Ősszel Schwanner, Keleti

A Múzeum timpanonja alatt most *Hemző Károly* szurkoló kislány ábrázoló fotója hívogatja a körút járókelőit, hogy nézzék meg a fotográfus teljes életművét bemutató, átfogó történeti fényképi kiállítást. Még életében ajándékozta életművének nagy részét a Nemzeti Múzeumnak. A kiállítás munkálatai közben közel húszezer kép digitalizálása, tematikus kutatásra történő előkészítése történt meg.

Köszönetnek szánjuk az ajándékozó alkotóknak a várhatóan ősszel rendezendő két kiállításunkat is. A fényképészek körében *Schwanner Endre* arról nevezetes, hogy a fotográfia műszaki kérdéseiben naprakész tudással rendelkeznek. Őt évtizedes pályáján nemzedékeket tanított, miközben alkotóként számos díjnyertes felvétel mellett hatalmasra duzzadt életművet hozott létre, amelyet mostantól gyűjteményünk őriz. Válogatott képeiből „Színház az egész...” címmel Sárospatakon már tavaly nagy sikerrel rendezett kiállítást *Fisli Éva*, s ez az anyag egészül ki a budapesti bemutatásra Schwanner főbb témáiból: a motorsport, a tánc, a zene – főként a dzsessz – világának válogatott anyagával. (Schwanner színházi fotóiból a BUDAPEST 2015/4. számában adtunk közre egy szűk válogatást.)

A másik őszi kiállítást *Keleti Éva* képeiből rendezzük, akik sokan a magyar fotográfia nagyasszonyának neveznek. Az MTI munkatársaként évtizedeken át készített számos eseményről, alkotókról,

hétköznapi emberekről találó, meghitt, mélyre néző felvételeket. Pályája második nagy szakaszában az Új Tükör képszerkesztőjeként, később az Europress vezetőjeként dolgozott.

Fiatalon azt határozta el, hogy hatvanévesen leteszi azt a fényképezőgépet, amellyel a nyilvánosságnak dolgozik. Ezt többé-kevésbé betartotta, s így felvételei házi archívumába kerültek. Az életműnek ez a ma több mint 90 ezer negatívtól számlálható része (a feldolgozással szinte még csak a számlálásnál tartunk!) a közelmúltban Keleti Éva adományaként a Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárába került.

Az idén kora ősszel nyitó kiállításunkon ennek az óriási anyagnak egy kis szeletéből válogatunk, eddig soha közzé nem tett érzékeny, a bizalom jegyében fogant portréfelvételeit fogjuk a közönségnek megmutatni. Tudatos, a kép alanyaival közös gondolkodásból születő finom emberábrázolásai utánunk jövő nemzedékek sora számára lesznek tanúi a kornak, az alkotóknak, akikkel a fotográfus együtt dolgozott.

Reméljük olyan sokan lesznek kíváncsiak ezekre a kiállításainkra is, mint a közelmúltban Ács Irén vagy Wormser, Hemző képeiből nyílt tárlatainkra!

Az ajándékozó fotográfusok velünk együtt pontosan tudják, hogy képeik források, történeti források, amelyek számtalan módon tudják elmesélni azt a kort, amelyben éltek, s megismertetni azokat a kiválóságokat és hétköznapi embereket, akik az ő nemzedékük tagjai voltak. A nemzedékek sora pedig egyre távolabbról, már teljesen más képi-tárgyi világból jöve kíváncsian fog a számukra már nem ismert módon készült fotográfiák felé fordulni. S akkor, ott, ezek a valóban megőrzött képek s képi tartalmuk együtt fog sokakat megismerésre, vizsgálódásra, gondolkodásra ösztönözni. ●